

The Moderating Role of Gender in the Relationship between Religiosity and Social Trust in Students of Payame Noor University of Semnan Province

Monireh Moradi-Nasab , Habibolah Karimian-Dehaghi* , Hooshang Zahiri

Department of Sociology, Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran.

*Correspondence should be addressed to Dr. Habibolah Karimian-Dehaghi; Email: Hkarimian@iau.garmsar.ir

Article Info

Received: Aug 30, 2021

Received in revised form:

Oct 31, 2021

Accepted: Nov 27, 2021

Available Online: Jun 22, 2023

Keywords:

Religiosity

Social trust

Student

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v9i2.35978>

Abstract

Background and Objective: Social trust is considered as one of the key elements in achieving sustainable and comprehensive development in societies. Several factors can be involved in the realization of this concept. The aim of this study was to determine the moderating role of gender in the relationship between religiosity and social trust in students.

Methods: This is a descriptive-correlational study. Participants included students of Payame Noor University of Semnan Province, out of whom 384 (200 females and 184 males) were selected using relative stratified random sampling. Data were collected using the Religiosity Measure Questionnaire (Glock & Stark) and Social Trust Questionnaire (Alizadeh Aghdam and Mohammadi). Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis test were used to analyze the data. In the present study, all the ethical considerations were observed and the authors reported no conflict of interests.

Results: The mean (and SD) scores related to students' religiosity and social trust were 199.61 (± 12.12) and 119.39 (± 10.71), respectively. According to Pearson correlation coefficient, the relationship between the total score of religiosity and its dimensions with social trust in students was statistically positive and significant ($P < 0.001$ & $R = 0.597$). The average dimensions of religiosity and social trust in female students were significantly higher than those of male students. The results showed that religiosity and each of its dimensions including rituals, beliefs, emotions and consequences among students positively and significantly predicted social trust. The moderating role of gender in the relationship between religiosity and social trust in participants was also confirmed; this means that the effect of religiosity on students' social trust was different in the two groups of girls and boys.

Conclusion: According to the research findings, social trust in students is most affected by the ritual component of the variable religiosity. These findings confirm the implications of functionalist theories about the positive effect of religiosity on social health.

Please cite this article as: Moradi-Nasab M, Karimian-Dehaghi H, Zahiri H. The Moderating Role of Gender in the Relationship between Religiosity and Social Trust in Students of Payame Noor University of Semnan Province. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2023;9(2):105-117. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v9i2.35978>

Summary

Background and Objective

Social trust is one of the concepts that has been proposed in recent decades with a specific perspective (1) such that many thinkers have considered it as one of the essential needs of

human excellence (2). There is no universal definition of trust, but most definitions agree that trust is a positive expectation of others' behavior (1-3). Erickson considers the formation of trust as one of the basic factors in personality development. He also believed that how trust is formed or whether it is formed or not is the first crisis in human development (4). A review of

research shows that people with low levels of social trust or distrust experience more stress than people with high levels of trust (6). They suffer from more personality and psychological problems (7, 8), participate less in social work that affects the health of the community (9), are pessimistic about new health services in the community (10), and have lower empathy and cooperation (11). Research in the field of neuroscience also shows that trust is the basis for interaction and cooperation between people of different ages (adolescence to old age). If this trust does not grow, then mistrust leads the individual and society to harm (9-12).

A review of the previous studies shows that these studies often address the role of religion in a health-oriented lifestyle (13), alcohol and tobacco abuse (14, 15), vulnerability to psychiatric problems, and following the treatment instructions (18-20) and little attention has been paid to the role of religiosity in students' social health. However, the literature on Islamic studies shows that religious beliefs cause confidence in human and social experiences (13). In this regard, several verses of the Holy Quran (e.g., verse 103 of Surah Al-Imran, verses 1 to 4 of Surah Al-Hujurat, verse 92 of Surah Al-Anbiya and verse 63 of Surah Anfal) have dealt with the role of belief in God in social society and social unity (21).

Methods

Compliance with ethical guidelines: The ethical principles observed during the research included explaining the research objectives, assuring the research participants about the confidentiality of personal and identity information, obtaining informed consent from them, and voluntary nature of participation in the study.

This study was descriptive correlational. The statistical population of the study included all students of Payame Noor University of Semnan in 2020. Using relative stratified random sampling method 384 students (200 females and 184 males), were selected and answered the Religiosity Measure Questionnaire (13) and the Social Trust Questionnaire (14). Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis test were used to analyze the data. Before performing the analysis, regression assumptions were examined.

Results

The mean age of the participants was 29 years. 74% (286 people) had a bachelor's degree and 26% (98 people) had a master's degree. 69% (263 people) were single and 31% (121 people) were

married. The mean (and SD) scores related to students' religiosity and social trust were 199.61 (± 12.12) and 119.39 (± 10.71) respectively. According to Pearson correlation coefficient, the relationship between the total score of religiosity and its dimensions with social trust in students was statistically positive and significant ($P < 0.001$ & $R = 0.597$). The average dimensions of religiosity and social trust in female students were significantly higher than those of male students. The results showed that religiosity and each of its dimensions including the component of rituals, beliefs, emotions and consequences among students positively and significantly predicted social trust. Gender moderation in the relationship between religiosity and social trust in participants was also confirmed; this means that the effect of religiosity on students' social trust was different in the two groups of girls and boys.

Conclusion

In line with the results of previous studies, e.g., Moradi and KhanMohammadi (26), Ghasemi *et al.* (27) and Sadeghi *et al.* (28), the findings showed a significant relationship between religiosity and its dimensions with students' social trust. According to functionalist theories, religion increases the sense of community and social unity and improves group interaction. Religious rites bring people together and increase friendly behaviors despite different perspectives (22). Religion is a response to the difficulties and injustices of life and seeks to interpret these failures and experiences, and make it easy for humans to tolerate. As a result, their religion removes the feeling of emptiness, meaninglessness and aimlessness and makes social life meaningful for human beings (22).

The mediating role of gender in the relationship between religiosity and social trust was also confirmed. Consistent with this finding, Van de Groep *et al.* (11), Motevalian *et al.* (30), and MehriNejad and Sharifi (31) also showed that the two groups of girls and boys had different practices in adhering to religious beliefs and social norms. In explaining this finding, researchers have pointed to earlier puberty of girls physically and socially, having more leisure time in life, different effects of family functioning on girls, and faster moral development (18). In general, it can be stated that there are gender differences in religiosity and social trust, and this gender difference is in favor of women.

Acknowledgements

The researchers would like to thank all the students who participated in this study and the Vice Chancellor for Education and the staff of Payame Noor University of Semnan Province.

Ethical considerations

According to the authors, this article was obtained from the doctoral dissertation of the corresponding author approved on 27/10/2020.

Funding

According to the authors, this research did not have any sponsors and was carried out at the personal cost of the first author of the article.

Conflict of interest

The authors of the article did not report any conflict of interests about this study.

Authors' contribution

Conducting the study, sampling and writing the statement of the problem and methods sections of the article: first author; thesis supervisor and cooperation and supervision in writing the article: second author; And the thesis consultant professor and cooperation in explaining the results: third author.

تأثير الجنسية في التوازن في العلاقة الثنائية بين الإيمان الديني والثقة الاجتماعية لدى طلاب جامعة بيام نور محافظة سمنان

منيرة مرادي نسب^{ID}، حبيب الله كريميان دهقي^{ID*}، هوشنك ظهيري^{ID}

قسم علم الاجتماع، فرع كرمنسار، جامعة آزاد الإسلامية، كرمنسار، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى الدكتور حبيب الله كريميان دهقي؛ البريد الإلكتروني: Hkarimian@iau.garmsar.ir

معلومات المادة

الوصول: ٢١ محرم ١٤٤٣

وصول النص النهائي: ٢٤ ربيع الأول ١٤٤٣

القبول: ٢١ ربيع الثاني ١٤٤٣

النشر الإلكتروني: ٣ ذي الحجة ١٤٤٤

الكلمات الرئيسية:

الثقة الاجتماعية

الطالب

النزعة الدينية

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: تعتبر الثقة الاجتماعية من أهم عناصر تحقق التنمية المستدامة والشاملة لكل مجتمع. وثمة أسباب ومؤثرات كثيرة تترك أثرها في تحقيق التنمية. ولهذا تسعى هذه الدراسة أن ترصد دور الجنسية في إيجاد التوازن في العلاقة التي تربط بين النزعة الدينية والثقة الاجتماعية في أوساط الطلاب.

منهجية البحث: اعتمدت الدراسة المنهج الوصفي الإرتباطي. اما الجمعية الإحصائية فقد شملت قطاع من طلاب جامعة بيام نور محافظة سمنان حيث أختير من بينهم ٣٨٤ طالباً (٢٠٠ طالباً و١٨٤ طالبة) عبر طريقة أخذ العينات العشوائية التطبيقية. وجمع الباحثون المعطيات عبر استبيان النزعة الدينية لدى كلاك و استبيان الثقة الاجتماعية لدى عليزادة ومحمدي. ولتحليل المعطيات اعتمد الباحثون على معامل ارتباط بيرسون ومعامل الإنحدار المتعدد. يُذكر أنه تمت مراعاة جميع الموارد الأخلاقية في هذا البحث وأضافة إلى ذلك فإن مؤلفي البحث لم يشيروا إلى أي تضارب في المصالح.

المعطيات: اظهرت النتائج أنّ معدل (وانحدار المعيار) درجات النزعة الدينية والثقة الاجتماعية كانت على النحو التالي: ١٩٩/٦١ (±١٢/٢٢) و ١١٩/٣٩ (±١٠/٧١). وبناء على معامل إرتباط بيرسون كانت ثمة علاقة ذات دلالة إحصائية إيجابية بين مجموع درجات النزعة الدينية وأبعادها وبين الثقة الاجتماعية لدى طلاب الجامعة يمكن بيانها على هذا النحو: (F=٠/٥٩٧ و P<٠/٠٠١). اما أبعاد النزعة الدينية لدى الطالبات فقد كانت أعلى بكثير من نزعة الطلاب الدينية. كما أظهرت النتائج أن النزعة الدينية وكل من مكوناتها وهي الشعائر، والعقائد، والعواطف ومآلات هذه المكونات لدى الطلاب، كانت تؤثر على الثقة الاجتماعية تأثيراً إيجابياً ومتعدد الأبعاد. كما ثبت وجود التوازن الجنوسي في العلاقة بين النزعة الدينية والثقة الاجتماعية لدى المشاركين. بمعنى أنّ تأثير أبعاد النزعة الدينية على الثقة الاجتماعية لدى الطلاب والطالبات كان مختلفاً تماماً.

الاستنتاج: نظراً لنتائج الدراسة، تتأثر الثقة الاجتماعية لدى الطلاب والطالبات بمكوّن الشعائر أكثر من المكونات الأخرى. وهذه النتيجة تؤكد النظرية العملية حول تأثير النزعة الدينية الإيجابي على الصحة الاجتماعية.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Moradi-Nasab M, Karimian-Dehaghi H, Zahiri H. The Moderating Role of Gender in the Relationship between Religiosity and Social Trust in Students of Payame Noor University of Semnan Province. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2023;9(2):105-117. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v9i2.35978>

نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه دین‌داری با اعتماد اجتماعی در دانشجویان دانشگاه پیام‌نور استان سمنان

مُنیره مرادی‌نسب^{id}، حبیب‌الله کریمیان دهقی^{id*}، هوشنگ ظهیری^{id}

گروه علوم اجتماعی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

*مکاتبات خطاب به دکتر حبیب‌الله کریمیان دهقی؛ رایانامه: Hkarimian@iau.garmsar.ir

اطلاعات مقاله

دریافت: ۸ شهریور ۱۴۰۰

دریافت متن نهایی: ۹ آبان ۱۴۰۰

پذیرش: ۶ آذر ۱۴۰۱

نشر الکترونیکی: ۱ تیر ۱۴۰۲

چکیده

سابقه و هدف: اعتماد اجتماعی یکی از عناصر کلیدی در تحقق توسعه پایدار و همه‌جانبه جوامع تلقی می‌شود. در تحقق این مفهوم عوامل متعددی می‌تواند دخیل باشد. این پژوهش با هدف تعیین نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه دین‌داری با اعتماد اجتماعی در دانشجویان انجام شد.

روش کار: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان دانشگاه پیام‌نور استان سمنان بود که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی ۳۸۴ نفر از آنان (۲۰۰ دانشجوی مؤنث و ۱۸۴ دانشجوی مذکر) انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه دین‌داری گلاک و استارک و پرسش‌نامه اعتماد اجتماعی علیزاده اقدام و محمدی گردآوری شد. برای تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: میانگین (و انحراف معیار) نمره دین‌داری و اعتماد اجتماعی دانشجویان به ترتیب برابر با $199/61 (\pm 12/22)$ و $119/39 (\pm 10/71)$ بود. بر اساس ضریب همبستگی پیرسون بین نمره کل دین‌داری و ابعاد آن با اعتماد اجتماعی در دانشجویان ارتباط آماری مثبت و معنادار بود ($P < 0/001$ و $r = 0/597$). میانگین ابعاد دین‌داری و اعتماد اجتماعی در دانشجویان مؤنث به صورت معناداری بیشتر از دانشجویان مذکر بود. نتایج نشان داد که دین‌داری و هر یک از ابعاد آن شامل مؤلفه مناسک، اعتقاد، عاطفه و پیامد در بین دانشجویان به طور مثبت و معناداری اعتماد اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. همچنین، تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه بین دین‌داری و اعتماد اجتماعی در مشارکت‌کنندگان تأیید شد؛ بدین معنا که تأثیر ابعاد دین‌داری بر اعتماد اجتماعی دانشجویان در دو گروه دختران و پسران متفاوت بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش، اعتماد اجتماعی در دانشجویان بیشتر از همه از مؤلفه مناسکی متغیر دین‌داری متأثر است. این یافته دلالت‌های نظریه‌های کارکردگرا درباره اثر مثبت دین‌داری بر سلامت اجتماعی را تأیید می‌کند.

استناد مقاله به این صورت است:

Moradi-Nasab M, Karimian-Dehaghi H, Zahiri H. The Moderating Role of Gender in the Relationship between Religiosity and Social Trust in Students of Payame Noor University of Semnan Province. *Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat*. 2023;9(2): 105- 117. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v9i2.35978>

مقدمه

اعتماد اجتماعی^۱ از جمله مفاهیمی است که در چند دهه اخیر با چشم‌انداز خاصی مطرح شده است (۱)؛ به طوری که اندیشمندان متعددی اعتماد اجتماعی را یکی از نیازهای ضروری تعالی انسان دانسته‌اند و بشر امروزین بدون اعتماد اجتماعی تا حد زیادی قادر به حیات اجتماعی نیست (۲، ۳). تعریف جهان‌شمولی از اعتماد وجود ندارد اما بیشتر تعاریفها توافق دارند که اعتماد انتظار مثبت نسبت به رفتار شخص دیگر است (۱-۳). اریکسون^۲ اعتماد را مبنای اساسی هرگونه رابطه شخصی می‌داند و شکل‌گیری و رشد اعتماد را از عوامل اساسی در انطباق و رشد شخصیت سالم به شمار می‌آورد. همچنین، وی بر این باور است که چگونگی شکل‌گیری یا شکل‌نگرفتن اعتماد نخستین بحران موجود در رشد انسانی است (۴). در واقع، اعتماد عنصری مهم است که از پایین‌ترین سطوح روابط در خانواده بین والدین و فرزندان آغاز می‌شود، در سطوح گسترده‌تری مانند خویشاوندان، دوستان و گروه همسالان ادامه می‌یابد و در نهایت در سطح گروه‌ها و نهادهای جامعه تجلی می‌یابد (۵).

مرور نتایج پژوهشی نشان می‌دهد افرادی که سطح اعتماد اجتماعی در آنان پایین است یا دچار بی‌اعتمادی هستند نسبت به افرادی که از اعتماد بالایی برخوردارند، استرس بیشتری را تجربه می‌کنند (۶)؛ از مشکلات شخصیتی و روان‌شناختی بیشتری رنج می‌برند (۷، ۸)؛ در کارهای عام‌المنفعه مؤثر بر بهداشت و سلامت جامعه کمتر شرکت می‌کنند (۹)؛ نسبت به خدمات بهداشتی-درمانی جدید در جامعه بدبین هستند (۱۰) و همدلی و همکاری کمتری دارند (۱۱). تحقیقات حوزه علوم اعصاب شناختی نیز در همین زمینه نشان می‌دهد که اعتماد زمینه‌ساز تعامل و همکاری بین افراد در سنین مختلف (نوجوانی تا سالمندی) است. اگر این اعتماد در شخص رشد نکرده باشد، آنگاه بی‌اعتمادی شالوده‌های ارزشی فرد و جامعه را دچار اختلال می‌کند و شرایطی آسیب‌شناختی پدید می‌آید (۹-۱۲).

مروری بر پژوهش‌های انجام‌گرفته در باب دین‌داری نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها در بیشتر موارد متوجه نقش دین در سبک زندگی سلامت‌محور (۱۳)، سوءمصرف الکل و دخانیات (۱۴، ۱۵)، باروری و پویایی خانواده (۱۶، ۱۷)، آسیب‌پذیری

در برابر مشکلات روان‌پزشکی و پیروی از دستورهای درمانی (۱۸-۲۰) بوده است و توجه چندانی به نقش دین‌داری در سلامت اجتماعی دانشجویان نداشته است. این در حالی است که نگاهی به ادبیات پژوهش اسلامی نشان می‌دهد که اعتقادات دینی نوعاً قابلیت اطمینان و اتکا را وارد تجربه رویدادها و کارکردهای روان‌شناختی و اجتماعی می‌کنند (۱۳). در همین زمینه آیات متعددی از قرآن کریم به خدامحوری و ارتباطات اجتماعی بر پایه دوستی و همراهی بین مؤمنان (آیه ۱۰۳ سوره آل عمران^۳)؛ مهارت ارتباط فردی، اجتماعی و پیوندهای اجتماعی (آیات ۱ تا ۴ سوره حجرات^۴)؛ اُلفت و دوستی در میان افراد (آیه ۶۳ سوره انفال^۵) و یکپارچگی و همدلی بین امت (آیه ۹۲ سوره انبیاء^۶) پرداخته است (۲۱).

در جامعه کنونی ایران که جامعه‌ای در حال گذار است، حفظ نظم اجتماعی از جمله مقولات بسیار اساسی است که از عوامل عدیده‌ای متأثر است؛ به‌ویژه که با فرایند جهانی‌شدن به مدد ابررسانه‌ها و اشاعه فرهنگ‌های مخرب غیردینی چالش‌های فراوانی فراروی جوامع اسلامی و قشر جوان ایجاد شده است. بنابراین، یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در عبور از این چالش‌ها و موانع سخت توجه به دین در جهت تقویت اعتماد اجتماعی و به تبع آن امنیت اجتماعی است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه دین‌داری با اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام‌نور استان سمنان انجام شد.

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: اصول اخلاقی رعایت‌شده در حین اجرای پژوهش شامل تشریح اهداف پژوهش، اطمینان‌دادن به واحدهای پژوهش از محرمانه‌ماندن اطلاعات

^۳ «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا».

^۴ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَهِيدٌ عَلِيمٌ. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ. إِنَّ الَّذِينَ يُعْضُونَ أَسْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ. إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنَ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ».

^۵ «وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ».

^۶ «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون».

^۱ social trust

^۲ Erikson

از مراکز دانشگاهی اطلاع‌رسانی‌های لازم جهت اجرای پژوهش انجام شد. سپس، در زمان مقرر در هر یک از مراکز دانشگاهی پرسش‌نامه‌ها توزیع شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از دو پرسش‌نامه زیر استفاده شد.

(۱) پرسش‌نامه دین‌داری^۴: گلاک و استارک^۵ این پرسش‌نامه را در سال ۱۹۶۵ به‌منظور سنجش دین‌داری افراد تدوین کرده‌اند که دارای ۲۶ سؤال با چهار مؤلفه اعتقادی (هفت سؤال)، عاطفی (شش سؤال)، مناسکی (هفت سؤال) و پیامدی (شش سؤال) است. این ابزار برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپایی، آمریکا، افریقا و آسیا و برای پیروان ادیان مختلف (مسیحیت، یهودیت و اسلام) اجرا شده است و در ایران محققان بسیاری آن را اعتباریابی کرده‌اند و سراج‌زاده در سال ۱۳۷۸ آن را با دین اسلام انطباق داده است (۲۲-۲۴). نمره‌گذاری سؤالات در این ابزار به‌شیوه لیکرت پنج‌درجه‌ای (گزینه کاملاً موافقم با نمره ۴ تا کاملاً مخالفم با نمره صفر) انجام می‌شود. دامنه نمرات اکتسابی بین صفر تا ۱۰۴ قرار دارد. سازندگان آن پایایی ابزار را با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش کرده‌اند. در مطالعه شهریاری‌پور و همکاران (۲۳) روایی ابزار ۰/۸۹ و ضریب آلفای کل ابزار ۰/۷۵، مؤلفه اعتقادی ۰/۷۵، عاطفی ۰/۷۳، مناسکی ۰/۷۸ و پیامدی ۰/۶۷ و در مطالعه جمشیدی سولکلو و همکاران پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه اعتقادی ۰/۷۸، عاطفی ۰/۷۰، پیامدی ۰/۷۵ و مناسکی ۰/۶۹ و روایی آن مطلوب گزارش شده است (۲۵). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۷۲ به دست آمد.

(۲) پرسش‌نامه اعتماد اجتماعی^۶: علیزاده اقدام و محمدی این پرسش‌نامه را در سال ۱۳۹۴ بر اساس نظریه گیدنز^۷ به‌منظور سنجش اعتماد اجتماعی ادراک‌شده تدوین کرده‌اند که دارای ۲۴ سؤال با سه مؤلفه اعتماد بین‌شخصی (شش سؤال)، اعتماد نهادی (هفت سؤال) و اعتماد تعمیم‌یافته (یازده سؤال) است. نمره‌گذاری سؤالات در این ابزار به‌شیوه لیکرت پنج‌درجه‌ای (گزینه کاملاً موافقم با نمره ۴ تا کاملاً مخالفم با نمره ۱) انجام می‌شود. دامنه نمرات اکتسابی بین ۲۴ تا ۹۶ قرار دارد. نمره ۹۶ در اعتماد اجتماعی نشان‌دهنده بالاترین سطح اعتماد اجتماعی و نمره ۲۴ پایین‌ترین سطح آن است. در پژوهش علیزاده اقدام و محمدی علاوه بر تأیید روایی

فردی و هویتی، رضایت آگاهانه افراد و اختیاری بودن شرکت در پژوهش بود.

این پژوهش توصیفی و از نوع طرح‌های همبستگی است. با توجه به این طرح، روابط دومتغیری و همچنین نقش تعدیل‌گر جنسیت در این روابط بررسی شد. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه پیام‌نور استان سمنان در سال ۱۳۹۹ بود که طبق اعلام معاونت آموزشی ۷۹۹۹ نفر (۴۶۶۲ نفر مؤنث و ۳۳۳۷ نفر مذکر) بودند. نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی و به نسبت دانشجویان هر دانشگاه انجام گرفت (نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی^۱). افراد مطالعه‌شده به‌صورت تصادفی از هشت دانشگاه پیام‌نور (مراکز سمنان، مهدی‌شهر، شاهرود، گرمسار، آرادان، ایوانکی و دامغان) متناسب با حجم جامعه آماری و برحسب جنسیت انتخاب شدند؛ بدین شکل که با توجه به آمار معاونت آموزشی دانشگاه پیام‌نور استان سمنان ۷۹۹۹ نفر در حال تحصیل در این دانشگاه بودند که بیش از ۵۰٪ افراد در حال تحصیل را دانشجویان مؤنث و کمتر از ۵۰٪ را دانشجویان مذکر تشکیل می‌داد؛ از این رو محقق سعی نمود که این تفاوت آماری را در حجم نمونه انتخابی نیز مدنظر قرار دهد. بر همین اساس از هر دانشگاه به تفکیک جنسیت، تعداد مشخصی انتخاب و بعد به‌طور تصادفی بر اساس تعداد، پرسش‌نامه‌ها بین دانشجویان توزیع شد. شرکت‌کنندگان در پژوهش ۲۰۰ نفر (۵۲٪) دانشجوی مؤنث و ۱۸۴ نفر (۴۸٪) دانشجوی مذکر بودند.

به‌منظور اطمینان از انتخاب حجم نمونه مناسب علاوه بر جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان^۲ از فرمول کوکران^۳ نیز استفاده شد. بر اساس این جدول برای جامعه آماری به تعداد ۸۰۰۰ هزار نفر، نمونه‌ای به تعداد ۳۶۷ نفر کفایت می‌کند. همچنین، بر اساس فرمول کوکران و با در نظر گرفتن حجم جامعه آماری ($N=8000$)؛ $z=1.96$ ؛ حداکثر پراکندگی $p=q=0.5$ ؛ دقت برآورد $d=0.05$ ؛ حجم نمونه لازم ۳۶۷ نفر برآورد شد که با پیش‌بینی ریزش احتمالی نمونه ۱۰٪ به این میزان اضافه شد و درنهایت ۳۸۴ نفر نمونه اصلی پژوهش تعیین شدند.

روند اجرای پژوهش به این صورت بود که بعد از انجام هماهنگی‌های لازم با معاونت پژوهشی دانشگاه پیام‌نور استان سمنان و اخذ نامه‌ها و مجوزها، در تابلوهای اعلانات هر کدام

⁴ Religiosity Measure Questionnaire

⁵ Glock & Stark

⁶ Social Trust Questionnaire

⁷ Giddens

¹) stratified random sampling

²) Krejcie & Morgan

³) Cochran formula

شرکت‌کنندگان در مقطع کارشناسی و ۲۶٪ (۹۸ نفر) در مقطع کارشناسی ارشد بودند. ۶۹٪ (۲۶۳ نفر) مجرد و ۳۱٪ (۱۲۱ نفر) متأهل بودند. در جدول شماره ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (میانگین و انحراف معیار) نشان داده شده است. همچنین، برای درک شفاف‌تر ارتباط بین متغیرها در ادامه کار همبستگی دومتغیری بین آنها محاسبه و نتایج در جدول شماره ۱ به همراه اطلاعات توصیفی ارائه شد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در بین ابعاد دین‌داری مؤلفه مناسک با میانگین ۳۸/۵۰ و انحراف معیار ۴/۲۲ بالاترین میانگین را دارد (جدول شماره ۱). نتایج تحلیل همبستگی دومتغیری بیانگر این است که بین نمره کل دین‌داری و اعتماد اجتماعی در دانشجویان دانشگاه پیام نور سمنان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0/597$ و $P<0/05$). همچنین، بین هر یک از مؤلفه‌های دین‌داری با اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان این رابطه مثبت و معنادار بود.

صوری و محتوایی ابزار با نظر متخصصان، روایی سازه آن با روش تحلیل عاملی تأییدی، تأیید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ برای مؤلفه اعتماد بین‌شخصی ۰/۷۰، اعتماد تعمیم‌یافته ۰/۸۵، اعتماد نهادی ۰/۹۲ و کل ابزار ۰/۸۹ به دست آمده است (۲۴). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۷۶ به دست آمد. تحلیل داده‌ها با کمک روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد)، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه با روش اینتر انجام شد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان در پژوهش ۳۸۴ نفر با میانگین سنی ۲۹ بودند و بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان در دامنه سنی ۲۷-۳۰ با تعداد ۱۲۱ نفر و کمترین تعداد شرکت‌کنندگان در دامنه سنی ۲۲-۲۳ با تعداد ۳۱ نفر قرار داشتند. ۷۴٪ (۲۸۶ نفر) از

جدول ۱) میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش در کل دانشجویان

متغیر پژوهش	M±SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱) مؤلفه اعتقادی	۳۸/۲۰ ± ۱/۹۸	۱					
۲) مؤلفه عاطفی	۳۴/۱۹ ± ۲/۰۸	۰/۳۱۶**	۱				
۳) مؤلفه مناسکی	۳۸/۵۰ ± ۴/۲۲	۰/۶۹۲**	۰/۶۷۱**	۱			
۴) مؤلفه پیامدی	۳۸/۲۰ ± ۳/۹۰	۰/۵۱۸**	۰/۲۶۵**	۰/۲۸۱**	۱		
۵) دین‌داری	۱۹۹/۶۱ ± ۱۲/۲۲	۰/۶۰۱**	۰/۴۰۳**	۰/۵۹۳**	۰/۶۱۲**	۱	
۶) اعتماد اجتماعی	۱۱۹/۳۹ ± ۱۰/۷۱	۰/۴۱۶**	۰/۳۹۴**	۰/۵۰۸**	۰/۴۶۷**	۰/۵۹۷**	۱

* $P<0/01$; ** $P<0/05$

جدول ۲) مقادیر کجی و کشیدگی جهت ارزیابی طبیعی بودن

متغیرها	کجی	کشیدگی
مؤلفه اعتقادی	۰/۸۳	۰/۰۰۱
مؤلفه مناسک	۰/۵۴	-۰/۷۷
مؤلفه عاطفی	۰/۶۲	-۰/۴۹
مؤلفه پیامدی	-۰/۵۹	۰/۵۲
دین‌داری	۰/۸۰	-۰/۷۱
اعتماد اجتماعی	۰/۷۵	-۰/۶۳

در این پژوهش برای بررسی استقلال ماده‌ها از آزمون دوربین-واتسون^۱ استفاده شد که نتیجه این آزمون ۱/۳۷ به دست آمد. اگر نتیجه این آزمون بین ۱/۵ تا ۲/۵ به دست آید نشان‌دهنده این است که بین ماده‌ها استقلال وجود دارد؛ بنابراین نتیجه این آزمون نشان می‌دهد که استقلال ماده‌ها

در ادامه به‌منظور آزمون نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه دین‌داری با اعتماد اجتماعی در دانشجویان از تحلیل رگرسیون چندگانه به‌روش هم‌زمان استفاده شد. پیش از اجرای تحلیل، پیش‌فرض‌های رگرسیون بررسی شد. مفروضه‌های رگرسیون چندگانه هم‌زمان در پژوهش حاضر از جمله کمی و پیوسته بودن متغیرها، نبود هم‌خطی چندگانه، همگنی پراکنش، استقلال باقی‌مانده‌ها، طبیعی بودن توزیع خطاها و خطی بودن بررسی شد و نتایج نشان‌دهنده برقراری مفروضه‌های یادشده بود. برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها، شاخص‌های کجی و کشیدگی ارزیابی شد که با توجه به قرارگرفتن مقادیر کجی و کشیدگی در دامنه مناسب (بین ۲+ و ۲-) توزیع طبیعی داده‌ها تأیید شد (جدول شماره ۲).

^{۱) Durbin-Watson}

رعایت شده است و شرایط استفاده برای رگرسیون وجود دارد. در ادامه تحلیل رگرسیون چندگانه با ورود هم‌زمان برای

پیش‌بینی اعتماد اجتماعی بر اساس دین‌داری انجام شد که نتایج آن در جدول شماره ۳ آمده است.

جدول ۳) نتایج تحلیل رگرسیونی برای پیش‌بینی اعتماد اجتماعی بر اساس دین‌داری در کل دانشجویان

متغیر پیش‌بین	R	R ^۲	ضرایب غیراستاندارد		t	P-value
			B	ضرایب استاندارد		
مؤلفه اعتقادی	۰/۷۱	۰/۵۲	۰/۲۱	۰/۴۷	۱۲/۶۴	۰/۰۰۲
مؤلفه مناسک			۰/۱۶	۰/۳۹	۸/۵۶	۰/۰۰۹
مؤلفه عاطفی			۰/۱۰	۰/۳۳	۵/۸۹	۰/۰۱۴
مؤلفه پیامدی			۰/۳۱	۰/۴۱	۹/۷۶	۰/۰۰۵
			خطای استاندارد	B		

بر اساس نتایج جدول شماره ۳، همه ابعاد دین‌داری قادر به پیش‌بینی اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان بودند. بدین‌صورت که به‌ترتیب مؤلفه اعتقادی ($\beta=0/47$) و مؤلفه مناسک ($\beta=0/39$) و مؤلفه عاطفی ($\beta=0/33$) و مؤلفه پیامد ($\beta=0/41$) و $P=0/005$ توانستند به‌صورت مثبت و معناداری اعتماد اجتماعی را پیش‌بینی کنند. به عبارت دیگر، با افزایش نمره مشارکت‌کنندگان در ابعاد دین‌داری، میزان نمره اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان افزایش یافت و بالعکس با کاهش

آنها نمره اعتماد اجتماعی کاهش نشان داد. مشاهده ضریب تبیین به‌دست‌آمده ($R^2=0/52$) نشان می‌دهد که ابعاد دین‌داری به‌طور هم‌زمان می‌توانند ۵۲٪ از واریانس نمره اعتماد اجتماعی دانشجویان را تبیین کنند. در ادامه به‌منظور آزمون نقش تعدیل‌گری جنسیت، ابتدا شاخص‌های توصیفی و همبستگی بین متغیرها برای دو گروه محاسبه شد و سپس برای بررسی نقش پیش‌بین دین‌داری برای دانشجویان مؤنث و مذکر از تحلیل رگرسیون جداگانه استفاده شد که نتایج در جداول شماره ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول ۴) میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش به تفکیک جنسیت

متغیر پژوهش	M±SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱) مؤلفه اعتقادی	۱۸/۱۴ ± ۱/۱۲ (۲۰/۰۶ ± ۱/۱۲)	۱	۰/۲۵۴**	۰/۳۹۹**	۰/۵۱۶**	۰/۴۶۹**	۰/۵۴۵**
۲) مؤلفه عاطفی	۱۶/۱۹ ± ۰/۹۴ (۱۸/۰۰ ± ۱/۱۴)	۰/۱۸۹**	۱	۰/۵۴۳**	۰/۴۳۰**	۰/۶۰۷**	۰/۵۱۴**
۳) مؤلفه مناسکی	۱۹/۰۸ ± ۲/۰۶ (۱۹/۴۴ ± ۲/۱۷)	۰/۴۰۱**	۰/۳۸۸**	۱	۰/۳۲۴**	۰/۵۹۴**	۰/۷۱۱**
۴) مؤلفه پیامدی	۱۸/۱۰ ± ۱/۸۱ (۲۰/۱۳ ± ۲/۱۱)	۰/۴۱۲**	۰/۱۹۸**	۰/۲۱۷**	۱	۰/۶۱۳**	۰/۵۶۲**
۵) دین‌داری	۷۱/۵۱ ± ۵/۶۸ (۷۷/۶۳ ± ۶/۵۴)	۰/۶۰۲**	۰/۵۸۲**	۰/۶۲۲**	۰/۵۶۵**	۱	۰/۶۱۲**
۶) اعتماد اجتماعی	۵۶/۸۳ ± ۴/۶۹ (۶۲/۳۹ ± ۶/۰۲)	۰/۶۵۲**	۰/۳۶۶**	۰/۶۸۴**	۰/۵۴۴**	۰/۵۳۹**	۱

+ مقادیر میانگین و انحراف معیار داخل پرانتز مربوط به دانشجویان مؤنث و بیرون پرانتز مربوط به دانشجویان مذکر است.

** $P<0/05$; * $P<0/1$

+ ضرایب همبستگی در قطر بالایی جدول مربوط به دانشجویان مؤنث و در قطر پایینی جدول مربوط به دانشجویان مذکر است.

همان‌طور که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود، مقایسه ضرایب همبستگی بین متغیرها و به‌طور ویژه رابطه بین متغیرهای پیش‌بین با اعتماد اجتماعی، از وجود برخی تفاوت‌های قابل‌توجه در ضرایب همبستگی بین دو گروه مشارکت‌کنندگان دختر و پسر حکایت دارد. بر این اساس، الگوی کلی تحلیل رگرسیون پژوهش حاضر برای دو گروه دانشجویان مذکر و مؤنث به‌صورت جداگانه محاسبه شد. در جدول شماره ۵ نتایج تحلیل رگرسیون برای هر دو گروه نشان داده شده است. در گروه دانشجویان مذکر مؤلفه عاطفی قادر به پیش‌بینی اعتماد اجتماعی نبود ($\beta=0/08$) و

اما سایر ابعاد دین‌داری توان پیش‌بینی اعتماد اجتماعی را در بین دانشجویان مذکر داشت. درحالی‌که در گروه دانشجویان مؤنث هر یک از ابعاد دین‌داری شامل مؤلفه اعتقادی ($\beta=0/44$ و $\beta=0/08$)، مؤلفه مناسک ($\beta=0/33$) و $P=0/003$ ، مؤلفه عاطفی ($\beta=0/38$) و $\beta=0/04$ و مؤلفه پیامدی ($\beta=0/29$ و $\beta=0/12$) قادر به پیش‌بینی اعتماد اجتماعی بود. بررسی ضرایب تبیین به‌دست‌آمده نیز بیانگر این است که در معادله رگرسیون گروه دختران ($R^2=0/29$) در مقایسه با گروه پسران ($R^2=0/25$) میزان بیشتری از واریانس اعتماد اجتماعی تبیین می‌شود. در مجموع این نتایج نقش

دین‌داری پیش‌بینی‌کننده مثبت اعتماد اجتماعی بود اما مقدار ضریب پیش‌بینی در گروه مذکر بیشتر بود.

جنسیت را به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌گر تأیید می‌کند. بدین معنا که هر چند در این دو گروه از دانشجویان مؤلفه‌های

جدول (۵) نتایج تحلیل رگرسیونی برای پیش‌بینی اعتماد اجتماعی بر اساس دین‌داری به تفکیک جنسیت

P-value	t	ضرایب استاندارد		R ^۲	R	متغیر پیش‌بین	گروه
		B	خطای استاندارد				
۰/۰۰۸	۶/۳۹	۰/۴۴	۰/۲۹	۰/۶۹	۰/۲۹	۰/۵۶	مؤلفه اعتقادی
۰/۰۰۳	۴/۳۱	۰/۳۳	۰/۲۲	۰/۸۶			
۰/۰۰۴	۷/۶۷	۰/۳۸	۰/۱۷	۰/۵۴			
۰/۰۱۲	۳/۹۳	۰/۲۹	۰/۲۳	۰/۹۲			
۰/۰۱۱	۵/۲۳	۰/۲۱	۰/۱۴	۰/۷۹	۰/۲۵	۰/۵۲	مؤلفه اعتقادی
۰/۰۲۶	۶/۵۶	۰/۲۶	۰/۲۱	۰/۴۵			
۰/۳۷۲	۲/۸۹	۰/۰۸	۰/۱۸	۰/۵۸			
۰/۰۱۵	۴/۱۳	۰/۳۲	۰/۲۵	۰/۶۶			

همگانی از طریق مناسک و مراسم جمعی می‌تواند زمینه‌های لازم را برای پیوند بین اعضا و انسجام اجتماعی فراهم آورد. آیین‌های مذهبی مردم را گرد هم می‌آورند و بدین‌سان پیوندهای مشترکشان را دوباره تصدیق می‌کنند و در نتیجه، همبستگی و اعتماد اجتماعی را تحکیم می‌بخشند. با تکیه بر کارکرد انسجام‌بخشی و تقویت پیوندهای اجتماعی است که دین می‌تواند در گسترش پیوند بین فرد با اجتماع و ایجاد اعتماد اجتماعی مؤثر باشد. در واقع، اعتماد اجتماعی با رفتارهای جامعه‌پسندی مانند رفتارهای همیارانه و دوستانه در بین افراد با دیدگاه‌های متفاوت برای غلبه بر مشکلات به‌واسطه درگیر شدن در اعمال دینی و جمعی در ارتباط است (۲۲). طبق این رویکرد، از یک طرف آموزه‌های دینی مبنی بر برقراری روابط و تعاملات گسترده با دیگران موجب می‌شود که دین‌داران گرایش بیشتری به گسترش ارتباطات اجتماعی و ارائه حمایت اجتماعی داشته باشند که این امر به نوبه خود به دریافت حمایت اجتماعی بیشتری از سوی اطرافیان منجر خواهد شد. از طرف دیگر، نفوذ اجتماعی دین در جامعه موجب شده است که افراد دین‌دار علاوه بر اعضای خانواده بتوانند با افراد دیگر مانند دوستان و در محیط شغلی تعامل بیشتری داشته باشند و به این ترتیب دارای شبکه اجتماعی گسترده‌تری در مقایسه با افراد کمتر دین‌دار گردند. از سویی، دین پاسخی به دشواری‌ها و بی‌عدالتی‌های زندگی است و می‌کوشد تا این ناکامی‌ها و تجارب بشر را از نابرابری و بی‌عدالتی توجیه کند و در نتیجه انسان‌ها را قادر به کنار آمدن با آنها می‌کند. دین بر این است تا نشان دهد که این واقعیت‌ها تنها به ظاهر وجود دارند و اگر انسان نظر گسترده‌تری به آنها

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه دین‌داری با اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور استان سمنان انجام شد. بر اساس ضریب همبستگی پیرسون بین نمره کل دین‌داری و ابعاد آن با اعتماد اجتماعی در دانشجویان ارتباط آماری مثبت و معنادار بود. همچنین، نتایج نشان داد که دین‌داری و هر یک از ابعاد آن شامل مؤلفه مناسک، اعتقاد، عاطفه و پیامد در بین دانشجویان به‌طور مثبت و معناداری اعتماد اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. همسو با این یافته پژوهش مرادی و خان‌محمدی در پژوهش خود نشان داده‌اند که بین دین‌داری جوانان با سرمایه اجتماعی، هویت ملی و هویت قوی ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد (۲۶). قاسمی و همکاران نیز در پژوهش خود نشان داده‌اند که متغیر دین‌داری در تحلیل عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری و اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان نقش میانجی‌گری دارد (۲۷). نتایج پژوهش صادقی جعفری و همکاران نیز نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی و احساس تعلق مناطق بیست‌دوگانه شهر تهران به جامعه ایران در سطح متوسط قرار دارد و متغیر دین‌داری و پایگاه اقتصادی-اجتماعی در این مورد نقش اساسی ایفا می‌کنند (۲۸).

با توجه به نظریه‌های کارکردگرایان که برای تبیین رابطه بین سلامت اجتماعی و دین‌داری مطرح شده است، دین احساس اشتراک و وحدت اجتماعی را برمی‌انگیزد و همبستگی گروه را تحکیم می‌بخشد. دین همچنین با ایجاد یک روح جمعی، شور و شوق مذهبی و گسترش احساسات

می‌کنند در دین‌داری راسخ‌تر و جدی‌تر هستند. برخی نیز علت دین‌داری بیشتر زنان را وقت بیشتر آنان برای انجام فعالیت‌های دینی و پختگی عاطفی بالاتر آنان دانسته‌اند. گروهی دیگر از محققان نیز معتقدند که دین فعالیت‌های بیشتری برای زنان در نظر گرفته است. از این رو، زنان فعالیت‌های دینی بیشتری دارند. تحقیقات دیگر به نظام مردسالاری اشاره دارد و بیان می‌کند که در خانواده مردسالار زنان خطرگریزتر هستند و بیشتر به دین‌داری روی می‌آورند (۳۰). اگرچه صاحب‌نظران این حوزه همواره به نقش دین و تأثیر آن در زندگی انسان‌ها توجه کرده‌اند اما در میان این تحقیقات بررسی تفاوت‌های جنسیتی، علل و عوامل مؤثر بر آن معمولاً مغفول مانده است و گاهی یافته‌های متناقضی نیز در تحقیقات انجام‌شده مشاهده می‌شود. تحقیقات بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد در ارزش‌های دینی، اعتقادات دینی، انجام مناسک دینی فردی، پیامدهای دینی، تفکر درباره معنای زندگی، نیایش با خدا خارج از فرایض و عبادات دینی و در اعتقاد به آرام‌بخش بودن دین زنان از مردان به گونه معناداری دین‌دارتر هستند (۱۱، ۳۰، ۳۱). به‌طور کلی می‌توان گفت تفاوت‌های جنسیتی در دین‌داری و اعتماد اجتماعی وجود دارد و این تفاوت جنسیتی به سود زنان است.

محدودیت‌های پژوهش

همبستگی بودن طرح پژوهش تبیین نتایج را از نظر اسنادهای علت‌شناختی با محدودیت مواجه می‌کند که باید در نظر گرفته شود. در این پژوهش نیز مانند تمامی پژوهش‌هایی که از پرسش‌نامه استفاده می‌کنند، از مقیاس‌های خودگزارش‌دهی استفاده شد که امکان سوگیری در پاسخ‌ها را مطرح می‌کند. در نهایت، گروه نمونه دانشجویان بودند که این امر تعمیم نتایج را به گروه‌های سنی و فرهنگی دیگر دشوار می‌سازد.

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی در کنار پرسش‌نامه از مصاحبه نیز استفاده شود. به محققان پیشنهاد می‌شود با استفاده از طرح تحقیقاتی آینده‌نگر که در آن در فواصل زمانی متفاوت از مفاهیم مختلف اندازه‌گیری می‌شود، روابط علی بین اعتماد اجتماعی با دین‌داری ارزیابی شود. همچنین محققان در مطالعات آینده مطالعه حاضر را برای سایر جوامع مانند استادان دانشگاه،

داشته باشد، درمی‌یابد که حتی همین بی‌عدالتی‌ها نیز الگوی معناداری دارند. توجیه این واقعیت‌ها بدین‌گونه صورت می‌پذیرد که بی‌عدالتی‌های این جهان با دادگری در جهان دیگر جبران خواهد شد. بر این اساس دین با ارائه تبیین‌های معنوی در پاسخ به مسائل غایی بشر، درک‌پذیر ساختن جهان، معنادار ساختن زندگی، توجیه پایگاه و سرنوشت خاص گروه‌های معین اجتماعی، توجیه شوربختی‌ها و مقابله با آن به شکل مانعی بر سر راه بحران بی‌معنایی بشر عمل می‌کند. در نتیجه، دین‌داران که از احساس پوچی، بی‌معنایی و بی‌هدفی کمتر رنج می‌برند، بهتر می‌توانند با شرایط سخت زندگی کنار آیند و آرامش و آسایش روانی داشته باشند و اعتماد اجتماعی را ابراز نمایند (۲۲). همچنین، در تبیین یافته فوق می‌توان گفت دین که نهادی مشتعل بر مجموعه وسیعی از باید‌ها و نبایدها است، نه تنها شامل دستورهای الزامی مانند نماز، روزه و اطاعت خداوند است بلکه گستردگی آن در زوایای مختلف زندگی افراد به حدی است که در امور جزئی‌تر نیز دستورالعمل خاصی دارد و از این نظر برای پیروان خود به مثابه یک شیوه زندگی عمل می‌کند. به نظر می‌رسد داشتن زندگی هماهنگ با توصیه‌های دینی و دین‌دار بودن که می‌تواند در تمام زوایای زندگی افراد رسوخ یابد و در گفتار، رفتار و کردار آنان متجلی شود (نه فقط اموری مانند نماز و روزه) به ایجاد تفاوت‌های قابل‌ملاحظه‌ای در زندگی افراد دین‌دار با افراد غیردین‌دار یا کمتر دین‌دار منجر خواهد شد. بنابراین، توصیه دین به یک زندگی همراه با انضباط اخلاقی و گاه زاهدانه می‌تواند عاملی برای گرایش مؤمنان به داشتن سبک زندگی اجتماعی و اعتماد اجتماعی باشد (۲۳، ۲۹).

در پژوهش حاضر تعدیل‌کنندگی جنسیت در رابطه بین دین‌داری و اعتماد اجتماعی در مشارکت‌کنندگان تأیید شد؛ بدین معنا که تأثیر ابعاد دین‌داری بر اعتماد اجتماعی دانشجویان در دو گروه دختران و پسران متفاوت بود. همسو با یافته حاضر، وان‌دی گروئپ^۱ و همکاران (۱۱)، متولیان و همکاران (۳۰) و مهری‌نژاد و شریفی (۳۱) در مطالعات مستقلی نشان داده‌اند که دو گروه دختران و پسران در زمینه پایبندی به باورهای مذهبی و هنجارهای اجتماعی عملکرد متفاوتی دارند.

برخی از محققان علت دین‌داری بیشتر دختران را به پایین بودن سن تکلیف برای آنان ربط داده‌اند و معتقدند که چون دختران انجام دستورهای دینی را از سنین پایین‌تر آغاز

^۱ van de Groep

4. Feist J, Feist G, Roberts AT. Theories of Personality. Translated by; Yahya SeyedMohammadi. 7 ed. Tehran: Ravan; 2020. (Full Text in Persian)
5. Garofalo C, Bogaerts S. Attachment and personality disorders among child molesters: The role of trust. *Sexual Abuse*. 2019;31(1):97-124.
6. Frazier I, Lin T, Liu P, Skarsten S, Feifel D, Ebner NC. Age and intranasal oxytocin effects on trust-related decisions after breach of trust: Behavioral and brain evidence. *Psychology and Aging*. 2021;36(1):10.
7. Fertuck EA, Fischer S, Beeney J. Social cognition and borderline personality disorder: splitting and trust impairment findings. *Psychiatric Clinics*. 2018;41(4): 613-32.
8. Lu X, Li T, Xia Z, Zhu R, Wang L, Luo YJ, et al. Connectome-based model predicts individual differences in propensity to trust. *Human Brain Mapping*. 2019;40(6):1942-54.
9. Milne R, Morley KI, Howard H, Niemiec E, Nicol D, Critchley C, et al. Trust in genomic data sharing among members of the general public in the UK, USA, Canada and Australia. *Human genetics*. 2019;138: 1237-46.
10. Middleton A, Milne R, Almarri MA, Anwer S, Atutornu J, Baranova EE, et al. Global public perceptions of genomic data sharing: what shapes the willingness to donate DNA and health data? *The American Journal of Human Genetics*. 2020;(107)4: 743 -52.
11. Van de Groep S, Meuwese R, Zanolie K, Güroğlu B, Crone EA. Developmental changes and individual differences in trust and reciprocity in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*. 2020;30:192-208.
12. Bellucci G, Hahn T, Deshpande G, Krueger F. Functional connectivity of specific resting-state networks predicts trust and reciprocity in the trust game. *Cognitive, Affective, & Behavioral Neuroscience*. 2019;19:165-76.
13. Schnell T, Fuchs D, Hefti R. Worldview under stress: Preliminary findings on cardiovascular and cortisol stress responses predicted by secularity, religiosity, spirituality, and existential search. *Journal of religion and health*. 2020;59:2969-89.
14. Martinez EZ, Bueno-Silva CC, Bartolomeu IM, Ribeiro-Pizzo LB, Zucoloto ML. Relationship between religiosity and smoking among undergraduate health sciences students. *Trends in psychiatry and psychotherapy*. 2021;43:17-22.
15. Hai AH. Are there gender, racial, or religious denominational differences in religiosity's effect on alcohol use and binge drinking among youth in the United States? A propensity score weighting approach. *Substance use & misuse*. 2019;54(7):1096-105.
16. Bein C, Mynarska M, Gauthier AH. Do costs and

معلمان، پرستاران و کادر بهداشت و درمان تکرار نمایند تا شواهدی از بسط ساختاری موجود فراهم گردد.

قدردانی

محققان از تمامی دانشجویانی که آنان را در انجام این پژوهش یاری رساندند، همچنین، از معاونت آموزشی و کارکنان دانشگاه پیام‌نور استان سمنان صمیمانه تشکر و سپاسگزاری می‌کنند.

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش برگرفته از رساله دکتری تخصصی مؤلف اول است که در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۶ در دانشگاه پیام نور واحد گرمسار تصویب شده است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش حامی مالی نداشته و با هزینه شخصی مؤلف اول مقاله صورت گرفته است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

انجام امور تحقیقاتی، نمونه‌گیری و نگارش بیان مسئله و روش کار در مقاله: مؤلف اول؛ استاد راهنمای رساله و همکاری و نظارت در نگارش مقاله: مؤلف دوم؛ و استاد مشاور رساله و همکاری در تبیین نتایج: مؤلف سوم.

References

1. Lin CY, Namdar P, Griffiths MD, Pakpour AH. Mediated roles of generalized trust and perceived social support in the effects of problematic social media use on mental health: A cross-sectional study. *Health Expectations*. 2021;24(1):165-73.
2. Giordano GN, Mewes J, Miething A. Trust and all-cause mortality: a multilevel study of US General Social Survey data (1978–2010). *J Epidemiol Community Health*. 2019;73(1):50-5.
3. Kerasidou A. The role of trust in global health research collaborations. *Bioethics*. 2019;33(4):495-501.

benefits of children matter for religious people? Perceived consequences of parenthood and fertility intentions in Poland. *Journal of Biosocial Science*. 2021;53(3):419-35.

17. Kliever W, Washington-Nortey M, Salifu Yendork J, Sosnowski DW, Wright AW, McGuire K. Maternal and family correlates of intrinsic religiosity profiles among low-income urban African American adolescents. *Journal of youth and adolescence*. 2020; 49:323-34.

18. Dua D, Padhy S, Grover S. Comparison of religiosity and spirituality in patients of depression with and without suicidal attempts. *Indian journal of psychiatry*. 2021;63(3):258-69.

19. Grover S, Dua D, Chakrabarti S, Avasthi A. Religiosity and Spirituality of patients with severe mental disorders. *Indian Journal of Psychiatry*. 2021; 63(2):162-70.

20. Triveni D, Grover S, Chakrabarti S. Does religiosity in persons with schizophrenia influence medication adherence. *Indian journal of psychiatry*. 2021;63(3):228-32.

21. The Holy Quran. Translated by: Hossein Ansarian. Tehran. 2018.

22. Serajzadeh S. Negaresh va Raftarhay-e Dini Nowjavanan-e Tehrani va Delalathay-e an bar Nazariyeh Sekoolar Shodan. *Namayeh Pazhuhesh*. 1999;9(10):105-18. (Full Text in Persian)

23. Shahryaripour R, Najafi S, Aminbeidokhti A, Raoofi M, Moradi F. The Role of Religiousness and Responsibility in Predicting the Marital Commitment of Graduate Students Semnan University. *Counseling Research & Developments*. 2017;16(63):126-45. (Full Text in Persian)

24. Alizadeh Aghdam M, Mohamadi E. The role of social trust in creating disciplinal security feeling (Tabriz city). *Journal of East Azerbaijan Police science*. 2015;5(1):17-8. (Full Text in Persian)

25. Jamshidy Soloklo B, ArabMoghaddam N, Dorkhah AF. The relationship between religiosity and resilience in secondary and high school students in Shiraz. *The Journal of New Thoughts on Education*. 2014; 10(1): 144-63. (Full Text in Persian)

26. Moradi R, Khanmohammadi E. The Study of Youth Religiosity in Sarpol-e-Zahab City and some Related Factors. *Journal of Applied Sociology*. 2020; 31(1):109-32. (Full Text in Persian)

27. Ghasemi M, Badsar M, Fathi S. An investigation into the mediating role of religiously in analysis of the factors influencing social responsibility of student. *Journal of Applied Sociology*. 2018;29(1):189-206. (Full Text in Persian)

28. Sadighi Jafari J, Yazadkhasti B, Ejtehadi M. A Study of the Sense of Belonging to Iranian Society and

its Influential Factors. *Iranian Journal of Sociology*. 2018;19(1):3-26. (Full Text in Persian)

29. Soleymani S, Farhadzadeh AM. The Consistency between Health Fields and Religion in their Approach to Covid-19. *Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat*. 2020;6(2):180-6. (Full Text in Persian)

30. Motevalian SM, Noori Z, Hosseini Shirvani SM. The relationship between dimensions of religiosity, gender, and marital status and the rate of life satisfaction among the Female and Male students of the University of Mazandaran. *Journal of Islam and Social Sciences*. 2018;9(18):139-60. (Full Text in Persian)

31. Mehrinejad SA, Sharifi M. Relationship of adaptive and maladaptive defense mechanisms with religious in students. *Islamic Perspective on Educational Science*. 2017;5(8):117-38. (Full Text in Persian)